

Florijnen op zandgrond

Onderwijs-
roman

1591

2022

leuker.nu

leren en uitgeven kan écht revolutionair

©2022, Gert van Tol

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16 h Auteurswet dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet) kan men zich wenden tot Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten Organisatie, Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-pro.nl).

NUR 190, 342

ISBN 978-94-0365-872-8

Eerste druk 2022

Redactie:	Marita Weener, www.redactiebureaumaritaweener.nl
Ontwerp en vormgeving:	Sabrina Wakker, www.wakkerdesign.nl
Illustratie omslag:	Jochem Talsma
Fotografie:	Martine Hoving
Uitgever:	Sabine Kokee, www.leuker.nu
Druk:	Maak je eigen onderwijsboek, www.maakjeeigenonderwijsboek.nl

Florijnen op zandgrond

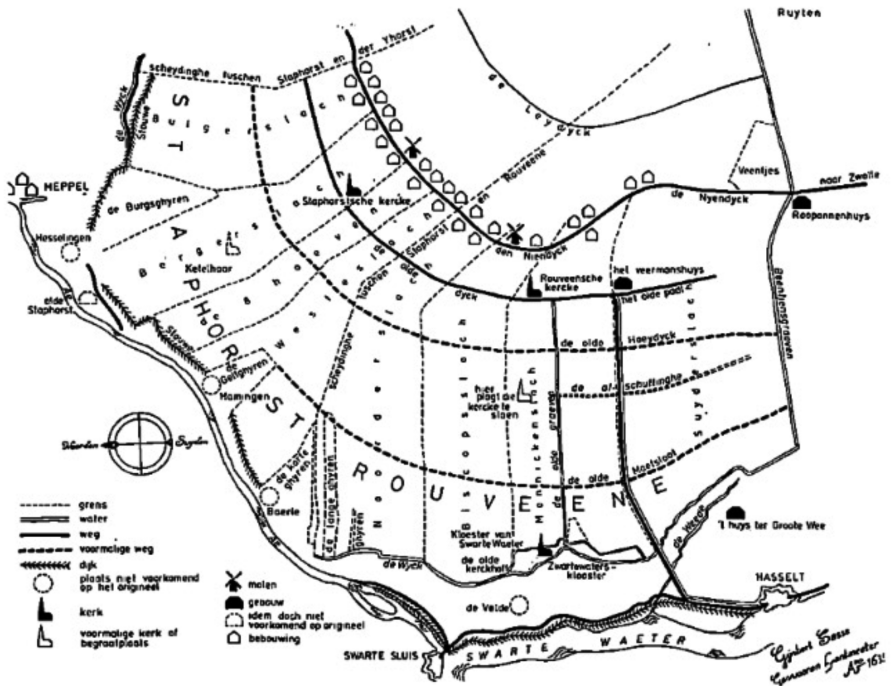
Gert van Tol

Dit boek is geschreven samen met een groep meelezers als Schrijversproject 2021. Voorafgaande aan dit boek is historisch onderzoek gedaan naar de geschiedenis van het dorp en de verschillende verplaatsingen met behulp van beschikbare bronnen. Op basis van het kaartmateriaal van Gijsbert Sasse heb ik geprobeerd een aantal objecten en plaatsen in mijn verhaal te duiden. Helaas zijn er verder niet veel bronnen beschikbaar. En daar waar de feiten ophouden begint mijn fantasie ...

Inhoud

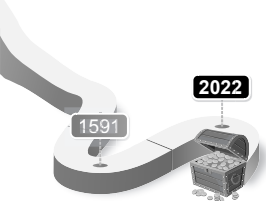
Onder de vloer	6
Soldaten in het dorp	8
Een nieuwe collega	13
De brief voor de Prins	16
Een sterk duo	20
Een onmogelijke liefde	24
Thematisch onderwijs	28
Een geheim onthuld	31
Meester Gerrit	35
Zwartewaterklooster	39
Het thema vult zich	43
De eer van Johanna	47
Meester Gerrit vertelt	49
Het bezoek van Gijsbert	52
Restaurant Vos	56
Gijsbert als bouwkundige	59
Verdiepend onderzoek	62
Het plan van Herbert	65
De ontknoping	69
Juf Johanna	72
In de pastorie	76
De verhuizing	80
Evaluatie van het project	84
Dominee Van As	88
Nogmaals, het kistje	91
De schat gevonden	94
Ten slotte	97

Op de kaart zijn Het Veerhuis en de verschillende genoemde wegen en paden te vinden. Ook is goed te zien waar de voormalige kerk heeft gestaan. Deze krijgt in het verhaal ook een plaats, evenals 'de nieuwe kerk', gebouwd in 1642.

Kaart van ir. D.M. van der Schrier (naar Gijbsbert Sasse, 1635)

Hoeve Hulpenstein heeft waarschijnlijk gelegen in het verlengde van 'De Olde Dyck' in het Bisschopsslag. Aan de huidige Hulpensteinweg staat een moderne boerderij die zo ongeveer de plaats moet aanduiden. In oude geschriften wordt een enkele maal over de hoeve met het herenhuis gesproken.

Onder de vloer

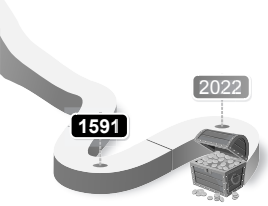
Hij twijfelt nu toch wel enorm. Ondanks de uitgebreide beschrijving met bijbehorende berekening heeft hij een onzeker gevoel. Op basis van oude tekeningen heeft hij berekend dat hij vanaf de hoek Korte Kerkweg - Goudenregenstraat precies kan uittellen waar hij in Rouveen moet zijn. Het probleem is alleen dat op de oude tekening basisschool De Triangel nog ingetekend staat, terwijl daarvan nu niets meer te vinden is. Op de plaats waar de school gestaan heeft, staan nu huizen. Mooie kleine huizen die overduidelijk bedoeld zijn voor zogenoemde starters. Maar goed, een kadastrale tekening heeft voor wat betreft de kavel natuurlijk wel de juiste afmetingen. Hij moet dan hier ergens uitkomen, maar zou het dan Seringenhof 11 of 13 zijn? Er zit niets anders op dan het maar gewoon te proberen.

Hij is blij dat hij deze zomermaanden vakantiewerk doet bij waterbedrijf Vitens, want daardoor heeft hij bedrijfskleding gekregen die hem nu goed van pas komt. Eerst maar aanbellen bij nummer 11. Een zoemend geluid klinkt door het huis en al snel is er beweging waarneembaar achter de deur. Een jonge vrouw doet de deur open en kijkt hem vragend aan. 'Goedemiddag, mevrouw, ik ben van de waterleidingmaatschappij en wij willen graag even bij u onder de vloer het leidingnetwerk controleren. We hebben begrepen dat er in deze nieuwbouwwijk nogal wat verzakkingen opgetreden zijn en we zijn bang dat het leidingnetwerk daar wellicht schade door heeft opgelopen.' Ondertussen laat hij zijn legitimatiebewijs zien. De vrouw kijkt naar het logo op zijn jas en laat hem aarzelend binnen. Het kruipluik blijkt direct achter de voordeur te zitten. Voorzichtig laat hij zich met de lamp die hij inmiddels heeft aangezet in het gat zakken. 'Hoelang denkt u dat het duurt, want ik ben net bezig mijn zoontje aan te kleden?' 'Het is met een kwartiertje gebeurd, mevrouw', zegt hij. Hij weet dat hij zichzelf door dit te zeggen wel tijdsdruk oplegt. Want nu moet hij ook in die tijd proberen een indruk te krijgen van de situatie onder de grond. In zijn rugzak draagt hij een luminescentieapparaat waarmee hij snel kan zien of dit deel van de bodem afwijkt van de rest. Het gaat tenslotte maar om een paar vierkante meter. Na een eerste oriëntatie kijkt hij met de lamp in de ene hand en het luminescentieapparaat in de andere hand om zich heen. Het resultaat is snel duidelijk. De kelder die hij zoekt, bevindt zich onder deze woning. Het apparaat geeft

aan dat onder de zandlaag op enige meters diep een muur moet zitten en af te leiden aan de vorm moet dit de kelder zijn. Zo te zien zit deze in zijn geheel onder deze woning. Dat maakt het natuurlijk wel een stuk gemakkelijker. Snel verwerkt hij de gegevens van het apparaat, maakt een paar foto's en rondt zijn werk af. Om de vrouw naar waarheid te kunnen antwoorden kijkt hij ook nog even naar de waterleiding. Niets aan de hand. Hij gaat staan voor zover dat kan, klopt het zand van zijn broek af en kruipt weer door het kruipgat omhoog. De vrouw komt net naar beneden met een peuter op haar arm. 'En?' vraagt ze. 'Niets aan de hand, mevrouw; alles hangt nog mooi in de beugels onder de fundering.' Hij wacht even en vraagt dan aarzelend aan haar: 'Woont u hier al lang?' 'Vanaf het begin,' antwoordt de vrouw, 'nu zo'n vijf jaar.' 'Weet u hoe het er voorheen uitzag?' De vrouw glimlacht. 'Jazeker, ik woon al mijn hele leven in dit dorp. Basisschool De Triangel stond op deze plaats en grappig, mijn vader was directeur van deze school en op de plaats waar wij nu wonen stond vroeger zijn kantoor. Als kind speelden we op woensdagmiddag weleens op zijn kamer en het is best bijzonder om hier nu te wonen in ons eigen huis. Ja, heel bijzonder. Mijn vader adviseerde ons heel beslist om deze woning te kopen. We hadden ook wel andere opties bekeken, maar hij was er heel stellig in. Dit was de beste plek en uiteindelijk hebben we ingestemd met zijn verzoek. Mede omdat hij ook een deel van de hypotheek voor zijn rekening wilde nemen.'

Met stomme verbazing luistert hij naar haar verhaal. Hij was echt op de goede plaats! 'Leeft uw vader nog?' vraagt hij aarzelend en hij merkt dat hij met spanning op het antwoord wacht. 'Jazeker, hij woont ook nog in het dorp aan de Plataanlaan. Misschien komt u hem in uw onderzoek nog wel tegen, want ook de Plataanlaan ligt in een nieuwbouwwijk, maar dan wel iets ouder.'

Hij weet genoeg, bedankt de jonge vrouw en loopt naar de caddy. Die moet nu eerst weer even terug naar Vitens in Zwolle en dan kan hij het gebeurde van vandaag op een rij zetten. Hij heeft goede zaken gedaan.

Soldaten in het dorp

Het is herfst 1591. De soldaten van het leger van Prins Maurits ploeteren over de modderige wegen tussen Zwolle en Meppel. Het is winderig en guur en het zal niet lang meer duren, dan zal de avond vallen. Gelukkig naderen ze een klein dorp met de naam Rouveen. De soldaten hopen maar dat ze daar zullen overnachten. Het is nog best ver naar Steenwijk. En achter Rouveen begint het drassige veenland, waar de mannen met zware bepakking wellicht nog meer moeite zullen krijgen om voort te maken.

Jacob en Ewout lopen al enkele uren naast elkaar en zeggen niet veel. Ze zijn moe en voelen dat het tijd wordt om te rusten en te gaan eten. Ze proberen over de glibberige dijk niet uit te glijden en zijn blij als ze uiteindelijk bij een tweesprong stilhouden. Het Oude Veerhuis met stallen daarachter, gelegen aan een brede vaart die uiteindelijk uitkomt in Hasselt, blijkt voor vandaag het eindpunt te zijn.

De paarden van de Prins en zijn belangrijkste dienaren worden naar de stal gebracht. Ook een aantal soldaten probeert in de stal een plekje te vinden waar ze zich kunnen voorbereiden op de nacht. Slechts een tiental mannen mag in de herberg mee-eten, al dan niet aan de tafel van de Prins, maar in ieder geval krijgen ze een goed maal, klaargemaakt door veerman Schurink. Deze loopt inmiddels druk heen en weer, maar verheugt zich ondertussen op de florijnen die hij morgenochtend van de schatbewaarder van de Prins zal ontvangen.

Voor een dorpje als Rouveen is het een enorme belevenis. Al geruime tijd deden geruchten de ronde dat de Prins op weg naar Steenwijk het dorp Rouveen zou passeren. Het leger van de Prins was al vanaf het voorjaar in de provincie en had in mei de stad Zutphen bevrijd van de Spaanse overheersers. De Prins maakte graag gebruik van de loop van de rivieren om zoveel mogelijk allerlei voorraden en kanonnen via het water mee te nemen naar de volgende bestemming. Diverse handelsreizigers hadden in het veerhuis van Albert Schurink de verhalen verteld en menig boer had met open mond zitten luisteren. De Prins had maar liefst honderd schepen gebruikt voor het transport van al zijn legergeschut. En over land waren ruim negenduizend soldaten en vijftienhonderd ruiters opgetrokken naar Zutphen. Op 30 mei 1591 was Zutphen bevrijd en de

Prins wilde zo snel mogelijk door naar Deventer om opnieuw maximaal gebruik te maken van de rivier de IJssel.

Ook Gijsbert Stasse had zijn verhaal gedaan. ‘Je had dat moeten zien, man! In vijf dagen bouwde de Prins maar liefst 29 kanonnen op die gebruikt werden voor het beschieten van de stad.’ Gijsbert keek triomfantelijk om zich heen om te zien wat de bezoekers van Het Veerhuis van zijn verhaal vonden. Het waren boeren uit het dorp, de meesten in dienst van de heer van Hulpenstein, die graag in Het Veerhuis kwamen voor de laatste nieuwtjes. ‘En weet je dat de Prins ook een geniaal krijgsheer is? Elke keer bedenkt hij weer wat nieuws. In Zutphen had de Prins een kleine honderd soldaten gevraagd zich te verkleden als boer en deze ‘boeren’ liet hij opjagen door zijn soldaten tot aan de stadsmuur. En toen gebeurde precies waarop hij had gehoopt. De boeren renden al kermend en schreeuwend naar de stadspoort en de soldaten lieten met opzet net voldoende ruimte tussen hen en de vluchtende ‘boeren’. De stadspoort werd op een kiertje gezet om de vluchtelingen binnen te laten, en ... dat was precies de bedoeling. Met soldaten in de stad en kanonnen buiten de stad was het beleg een kwestie van enkele dagen.’

Dit verhaal heeft Gijsbert hier enkele maanden eerder verteld. Gijsbert reist graag met de Prins mee en hij probeert zoveel mogelijk alles op kaarten te tekenen, die dan later weer kunnen worden gebruikt door de Prins, de schout of wie dan ook maar. En Gijsbert komt graag in Het Veerhuis van Albert Schurink. Niet alleen omdat het van daaruit gemakkelijk is om via Hasselt alle kanten op te reizen, maar nog meer vanwege de dochter van Schurink, Johanna. Met haar blonde krullen en blauwe ogen en haar fijne postuur is zij onweerstaanbaar mooi. Gijsbert kan haar ogen niet van haar afhouden als zij haar vader helpt met het bedienen van de klanten. Johanna houdt ervan om een praatje te maken met iedereen en ondertussen toont zij voor eenieder een glimlach, die soms in een gulle lach overgaat als er een grap gemaakt wordt. Ja, het is vooral voor Johanna dat hij hier geregeld komt.

Het beleg van Deventer vond plaats in de zomer van 1591. Ook daar slaagde de Prins erin de stad te bevrijden door de muren te beschieten vanaf de IJssel. De Prins stelde een nieuw stadsbestuur aan, dat bestond uit allemaal aanhangers van de nieuwe leer van de Reformatie. Deventer werd een protestantse stad met een protestants bestuur.

Inmiddels zijn de Spanjaarden opgetrokken naar de stad Groningen en Prins Maurits wil hen de pas afsnijden. Daarom is Steenwijk de volgende stad die hij wil bevrijden om van daaruit de Spanjaarden te kunnen tegenhouden.

Maar voor vandaag is het genoeg. Rouveen is een goede plaats om enkele dagen tot rust te komen en voorbereidingen te treffen voor de belegering van Steenwijk. De troepen van de Prins kunnen ‘binnendoor’ reizen door de velden van Rouveen, langs het Zwartewaterklooster. De schepen volgen de IJssel om daarna via het Zwarte Water en het Zwarte Meer in de buurt van Steenwijk te komen.

De bedrijvigheid in het dorp is inmiddels ongekend. Overal worden kampe-
menten opgeslagen en boeren herbergen soldaten in stallen en hooibergen. En rond Het Veerhuis van Schurink, die door iedereen gewoon Veerman genoemd werd, is het een drukte van belang en een komen en gaan van leveranciers. Er moet veel meer brood dan normaal worden gebakken en diverse boeren zijn bereid om extra te slachten zodat er ook voldoende vlees is om te eten. Gelukkig is de Prins niet kieskeurig en houdt hij ook van een eenvoudig maal. Liefst eet hij gewoon met zijn mannen in de gezellige gelagkamer en trekt hij zich pas laat terug in een van de kleine zolderkamers van Het Veerhuis.

Ook de Prins kijkt met veel bewondering naar de jonge Johanna, die haar vader zo kranig helpt. Het valt de Prins op dat zij precies weet hoe zij zich moet gedragen in dit gezelschap. Rustig en doelgericht, met daarbij een intelligente blik, waarmee ze alles om haar heen goed in zich opneemt. Hier en daar geeft ze een aanwijzing voor andere bedienden, zodat alles zo goed mogelijk verloopt. Johanna neemt ook graag even de tijd om een paar woorden met de Prins te wisselen. Ze kent hem inmiddels al geruime tijd. Tijdens de veldtochten door Overijssel was het een paar maal voorgekomen dat de Prins onverwacht terug moest naar Den Haag om staatszaken te regelen. Meestal kwam hij dan met enkele ruiters naar Rouveen, overnachtte hij in Het Veerhuis en reisde hij vandaar met de schuit naar Hasselt om te verschepen op een zeilschip naar Amsterdam. En hoe druk de Prins ook was, altijd had hij wel een woordje voor haar over en een enkele keer had ze hem ook op zijn kamer bediend.

De Prins liet haar duidelijk blijken dat hij Johanna graag om zich heen had. Niet alleen om te zorgen voor zijn dagelijkse behoeften, maar ook om met haar te spreken over haar leven, het dorp waar ze woonde en de voor haar